

دوره سیزدهم

مهر ماه ۱۳۹۸

معاونت اقتصادی

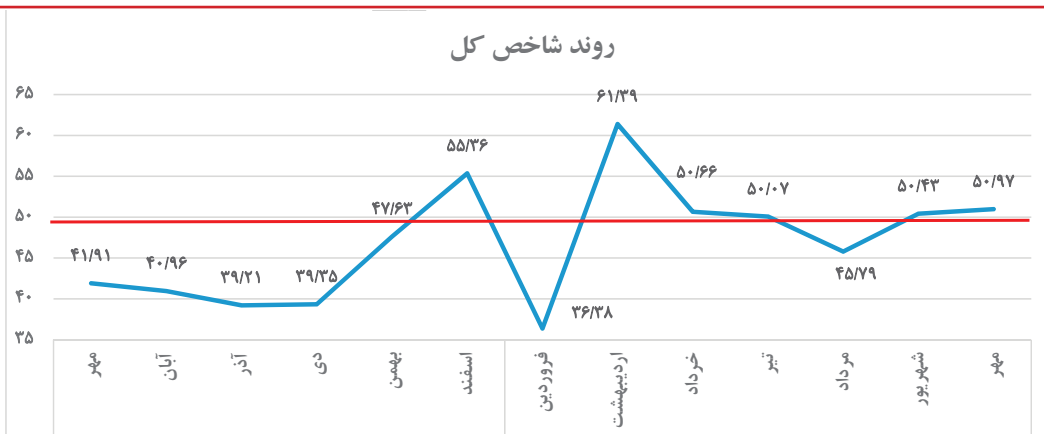
گزارش طرح شاخص مدیران خرید (PMI) صنعت - مهر ۱۳۹۸

شامخ مهر ۱۳۹۸ ← ۵۰/۹۷

چکیده:

- ✓ عدد شامخ کل (۵۰/۹۷)، نشان‌دهنده تثبیت نسبی شاخص با رویکرد مثبت در مهر ماه نسبت به ماه گذشته (۵۰/۴۳) در بخش صنعت است.
- ✓ شاخص سرعت انجام و تحویل سفارش (۶۰/۶۵) در مهر، بیشترین میزان شاخص در بین ۵ مولفه اصلی شامخ بوده است.
- ✓ شاخص میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی (۵۵/۳۶) دارای تغییرات مثبت نسبت به ماه گذشته (۵۴/۳۱) است.
- ✓ شاخص میزان سفارشات جدید مشتریان (۴۵/۳۲) کمترین مقدار شاخص در بین ۵ مولفه اصلی شامخ بوده است. شاخص تولید نیز رقم کمتر از ۵۰ را در این ماه (۴۹/۲۹) ثبت نموده است.
- ✓ شاخص انتظارات تولید در ماه آینده نیز با رقم ۶۲/۳۲، امیدواری فعالان اقتصادی به بهبود وضعیت بخش صنعت در آبان ماه را نشان می‌دهد.
- ✓ به نظر می‌رسد روند صعودی شامخ هرچند به صورت بسیار جزئی از یکسو و از سوی دیگر، کاهش نسبی در قیمت مواد اولیه و محصولات تولیدی در این ماه به همراه انتظارات مثبت فعالان اقتصادی برای ماه بعد، نویددهنده تحریک بخش تقاضا و به دنبال آن حرکت به سوی رونق تولید در ماه‌های آتی باشد.

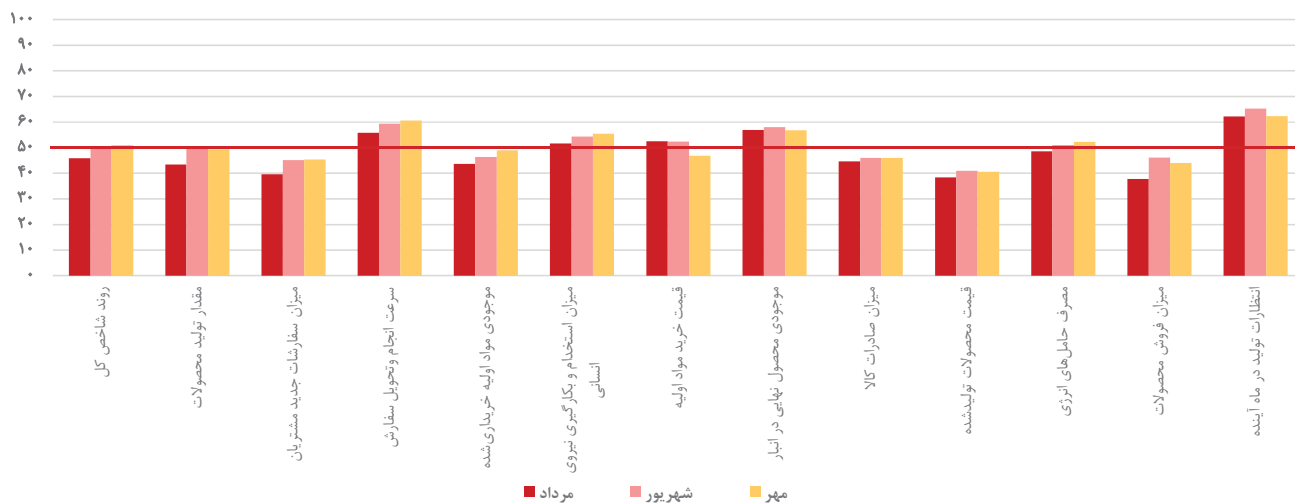
روند شاخص کل

جدول ۱: شاخص صنعت - شاخص مدیران خرید (PMI) مهر ماه ۱۳۹۸

شاخص	مرداد ۹۸	شهریور ۹۸	مهر ۹۸
شاخص کل صنعت	۴۵/۷۹	۵۰/۴۳	۵۰/۹۷
مقدار تولید محصولات	۴۳/۳۸	۵۰/۰۳	۴۹/۲۹
میزان سفارشات جدید مشتریان	۳۹/۶۰	۴۵/۰۸	۴۵/۳۲
سرعت انجام و تحویل سفارش	۵۵/۷۹	۵۹/۳۰	۶۰/۶۵
موجودی مواد اولیه خریداری شده	۴۳/۶۲	۴۶/۴۲	۴۸/۸۷
میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی	۵۱/۶۹	۵۴/۳۱	۵۵/۳۶
قیمت خرید مواد اولیه	۵۲/۵۵	۵۲/۳۲	۴۶/۹۲
موجودی محصول نهایی در انبار	۵۶/۹۲	۵۸/۰۳	۵۶/۷۷
میزان صادرات کالا	۴۴/۶۵	۴۵/۹۹	۴۶/۰۶
قیمت محصولات تولیدشده	۳۸/۳۵	۴۰/۹۵	۴۰/۵۹
مصرف حامل‌های انرژی	۴۸/۵۷	۵۱/۰۱	۵۲/۱۹
میزان فروش محصولات	۳۷/۸۵	۴۶/۱۴	۴۴/۰۲
انتظارات تولید در ماه آینده	۶۲/۱۶	۶۵/۲۳	۶۲/۳۲

مقایسه شاخص‌ها در سه ماهه گذشته

شاخص کل

پیش از تحلیل شاخص مهرماه شامخ برای ایران، بدنیست نگاهی به آخرین تحلیل‌های شاخص PMI جهانی برای ماه سپتامبر داشته باشیم^۱. شاخص PMI برای ماه سپتامبر همچنان حکایت از کاهش شتاب رشد اقتصادی جهان دارد و ضعیف‌ترین میزان رشد تولید در سه سال گذشته را نشان می‌دهد. رشد سفارشات جدید به کمترین میزان خود از سال ۲۰۱۲ رسیده است و انتظارات کسب و کارها درباره سال پیش رو نزدیک به حد پایین پرسشنامه ارزیابی شده است. نگرانی‌های تجاری بدلیل افزایش عدم اطمینان‌ها و نگرانی‌ها درباره رشد ضعیف‌تر اقتصاد، همچنان وجود دارد. صادرات جهانی همچنان در سرازیری سقوط قرار دارد و فعالیت‌های تولیدی، علی‌رغم برخی علائم کاهش رکود، کمابیش در وضعیت رکودی قرار دارد. مهم‌ترین عامل برای تضعیف اخیر شرایط جهانی، سرریز کاهش تجارت ناشی از تولید به بخش خدمات است. بخش خدمات کمترین میزان رشد را در طول ۳ سال اخیر نشان می‌دهد.^۲

همان‌گونه که در شماره‌های قبل اشاره شد، شامخ یک شاخص انتشار است که وضعیت صنعت را با مینا قرار دادن عدد ۵۰ معرفی می‌کند. به بیان دیگر، در هر مورد از سوالات پرسشنامه، هر چه تعداد بیشتری از فعالان اقتصادی وضعیت را بهتر (یا بدتر) از ماه قبل معرفی کنند، عدد شاخص از ۵۰ فاصله بیشتری می‌گیرد و این به معنای گستردگی بیشتر پدیده در نمونه مورد بررسی می‌باشد. به تبع هرچه عدد شاخص به ۵۰ نزدیک‌تر باشد (چه اعداد کمتر از ۵۰ و چه بیشتر از ۵۰) به معنای عدم تغییر محسوس نسبت به ماه قبل می‌باشد. لذا در تحلیل اعداد شاخص باید توجه کافی به این نکات مبذول داشت. همچنین با توجه به آن‌که صنایع غذایی، شیمیایی و فلزی از ضریب اهمیت بالاتری نسبت به سایر صنایع در محاسبه شاخص شامخ برای ایران، برخوردار هستند، لذا تغییرات در این بخش‌ها، اثرات بزرگتری روی شامخ کل خواهد گذاشت.

با این توضیحات، شامخ کل برای مهرماه نشان می‌دهد که وضعیت بخش صنعت تغییر خاصی نسبت به ماه قبل نداشته است و این وضعیت در اکثر زیربخش‌های شاخص قابل ملاحظه است. مقدار تولید، میزان فروش و سفارشات جدید و موجودی مواد اولیه اندکی نسبت به ماه قبل بدتر شده است و قیمت خرید مواد اولیه نسبت به ماه قبل تا حدودی کاهش نشان می‌دهد. قیمت محصولات نیز نسبت به ماه قبل کمی کاهش نشان می‌دهد. موجودی انبار نیز نسبت به ماه قبل اندکی افزایش داشته است که در کنار سایر متغیرها نشان از ادامه سایه رکود بر بخش صنعت کشور دارد. نکته جالب توجه به انتظارات مثبت فعالان اقتصادی مرتبط می‌باشد که علی‌رغم همه شرایط پیش گفته شده، برای ماه بعد افزایش تولید را پیش‌بینی کرده‌اند. از فروردین سال ۹۸ تا کنون، همه ماهه فعالان اقتصادی انتظار افزایش تولید برای ماه بعد داشته‌اند که بجز برای اردیبهشت ماه، این انتظار محقق نشده است.

لاستیک و پلاستیک

شامخ گروه صنایع لاستیک و پلاستیک در مهرماه ۹۸ نشان از اندکی بهبود وضعیت این صنعت در مقایسه با ماه گذشته دارد (۵۲/۳).

بنابر اعلام فعالان اقتصادی این صنعت، میزان سفارشات جدید مشتریان صنایع لاستیک و پلاستیک در مهرماه ۹۸ نسبت به ماه قبل کاهش یافته (شاخص ۴۵/۸) و سرعت تحویل سفارش‌ها بیشتر شده است (شاخص ۵۸/۳).

میزان تولید و صادرات این صنایع نیز با وجود کاهش قابل توجه قیمت خرید مواد اولیه (شاخص ۳۷/۵)، در مقایسه با ماه قبل با کاهش مواجه بوده است (به ترتیب شاخص ۴۵/۸ و ۴۱/۷). طبق اعلام وزارت صمت، تولید انواع خودرو در کشور طی ۷ ماهه امسال نسبت به مدت مشابه سال قبل ۳۴/۹ درصد کاهش یافته است که این موضوع نیز می‌تواند تا حدی کاهش تولید را توضیح دهد.

میزان فروش محصولات نهایی شرکت‌های فعال در صنعت لاستیک و پلاستیک در مهر ۹۸ نسبت به ماه گذشته کاهش چشمگیری داشته است (شاخص ۳۳/۳). پیمان‌سپاری ارزی باعث کاهش صادرات و به دنبال آن کاهش شدید فروش محصولات این صنایع شده است. از طرف دیگر با توجه به کاهش سفارشات و صادرات، افزایش قابل توجه موجودی محصول (انبار) منطقی به نظر می‌رسد (شاخص ۷۹/۲). عدد این زیرشاخص، بالاترین عدد در بین صنایع مختلف است. همچنین با توجه به کاهش تولید این صنعت و کاهش قابل توجه قیمت خرید مواد اولیه (۳۷/۵)، موجودی مواد اولیه در مقایسه با ماه قبل با افزایش شدیدی روبرو بوده که این افزایش بیشترین رقم را در بین صنایع مختلف در مهر ۹۸ داشته است (شاخص ۶۶/۷).

مصرف حامل‌های انرژی شرکت‌های فعال صنایع لاستیک و پلاستیک، با توجه به افزایش موجودی مواد اولیه و انبار آنها در مقایسه با ماه قبل، افزایش یافته است (۶۶/۷).

فعالان اقتصادی صنایع لاستیک و پلاستیک طی ۳ ماه گذشته، همواره انتظار بهبود در تولید را داشته‌اند. علی‌رغم این خوش‌بینی، انتظارات ایشان محقق نشده است. در مهرماه شاخص انتظارات نسبت به تولید در ماه آینده، بیشترین عدد را در بین صنایع مختلف و طی ماه‌های اخیر در این صنعت، به خود اختصاص داده است (شاخص ۷۰/۸). این امیدواری نسبت به آینده را می‌توان متأثر از تصمیم خودروسازان برای تحویل محصولات معوق خود در نیمه دوم آبان ماه سال جاری دانست.

۱. اطلاعات و تحلیل‌های مربوط به ماه اکتبر هنوز منتشر نشده است.

2. <https://ihsmarkit.com/research-analysis/global-growth-at-three-year-low-as-weakness-spills-over-to-services-Oct19.html>

فرآورده های نفت و گاز

شامخ کل برای این صنعت در مهر ماه عدد ۵۰/۴ بدست آمده که حاکی از ثبات وضعیت عمومی این صنعت در مهر نسبت به شهریور است. با توجه به کاهش قیمت نفت خام طی مهرماه ۹۸، قیمت محصولات این صنایع به شدت کاهش پیدا کرده است (شاخص ۲۶/۹). اما به دلیل تشدید تحریم های اقتصادی آمریکا، میزان فروش و صادرات محصولات این گروه شدیداً در مقایسه با ماه قبل افت کرده است (به ترتیب شاخص ۳۶/۵ و ۳۸/۵). میزان تولید و سفارشات جدید نیز با کاهش روبرو بوده است (به ترتیب شاخص ۴۴/۲ و ۴۶/۲) این شواهد رکود در بازار محصولات این صنعت را نشان می دهند.

علی رغم آن که موجودی مواد اولیه فعالان صنعت نفت و گاز در یکسال اخیر همواره در مقایسه با ماه قبل خود با کاهش روبرو بوده است، در مهرماه شاهد افزایش موجودی مواد اولیه هستیم (شاخص ۵۹/۶) که می تواند ناشی از کاهش شدید قیمت نفت در این ماه باشد (شاخص ۲۶/۹).

همچنین سرعت انجام و تحویل سفارشات های این گروه از صنعت با توجه به کاهش سفارشات جدید و افزایش بکارگیری نیروی کار (شاخص ۵۵/۸)، افزایش یافته است (شاخص ۵۵/۸).

در خصوص این صنعت باید به چند واقعیت توجه داشت. بر اساس نتایج طرح شامخ، از آذر ماه سال گذشته هر ماه وضعیت تولید صنایع نفت و گاز نسبت به ماه قبل بدتر شده است. همچنین میزان سفارشات جدید هر ماه نسبت به ماه قبل تنزل داشته است. شامخ کل این صنعت از ابتدای سال جاری نشان از بدتر شدن وضعیت عمومی این صنعت در هر ماه نسبت به ماه گذشته داشته است ولی در مهرماه شاهد ثبات وضعیت کلی صنایع نفت و گاز بوده است. عدد به دست آمده برای زیر شاخص انتظارات ۶۱/۵ است. این بدان معناست که فعالان این صنعت نسبت به ماه آینده خوش بین بوده و انتظار بهتر شدن وضعیت این صنعت را دارند. اما باید توجه داشت که عدد مربوط به انتظارات فعالان این صنعت نسبت به ماه آینده از ابتدای سال ۹۸ نیز بالاتر از ۵۰ بوده است، یعنی انتظار فعالان این صنعت نسبت به بهبود وضعیت در ماه آینده از ابتدای سال جاری وجود داشته اما در عمل در سال ۱۳۹۸ هر ماه با کاهش تولید و کاهش سفارشات جدید مواجه شده اند که می تواند ناشی از فضای کسب و کار مبهم و تشدید تاثیر تحریم ها در این صنعت باشد.

نساجی

وضعیت کلی صنعت نساجی (با عدد شامخ ۴۵/۳۶) در مقایسه با شهریور ماه، اندکی بدتر ارزیابی شده است. کاهش اندک در مقدار تولید (با عدد شامخ ۴۶/۴۳)، کاهش چشمگیر میزان سفارشات جدید (با عدد شامخ ۲۸/۵۷) و عدم تغییر موجودی مواد اولیه (با عدد شامخ ۵۰) شواهدی از وضعیت نامساعد صنعت نساجی هستند. مشکل تامین مواد اولیه همچنان یکی از شکایات اصلی فعالان این صنعت است و ممکن است عدم تغییر در موجودی مواد اولیه نشان دهنده انگیزه های احتیاطی تولیدکنندگان برای حفظ موجودی مواد اولیه کمیاب باشد. مسئله جالب توجه دیگر این است که شدت کاهش میزان فروش محصولات (با عدد شامخ ۳۲/۱۴) در این صنعت در مهرماه بیشتر از سایر صنایع بوده که لزوم توجه جدی دولت را یادآور می شود. با این وجود انتظارات تولید در ماه آینده (با عدد شامخ ۵۳/۶) حاکی از امیدواری هر چند اندک به شرایط مساعد برای تولید در آینده است. شکی نیست که بسیاری از مشکلات گریبانگیر صنعت نساجی در صورت اقدام به موقع و اساسی دولت قابل حل خواهد بود. لازم به ذکر است که برخی اقدامات مثبت در راستای احیای صنعت نساجی در دست اقدام است که از آن جمله می توان به مذاکره با وزارت کشاورزی در زمینه رفع مشکلات تولید پنبه و نیز مبارزه جدی با قاچاق در این صنعت اشاره کرد که می تواند کمک مؤثری به رونق دوباره صنعت نساجی نماید.

ماشین سازی و لوازم خانگی

گزارش شامخ مهرماه صنعت ماشین سازی و لوازم خانگی شرایط کلی این صنعت را به نسبت ماه قبل با تغییر جزئی مثبت ارزیابی کرده است. مقدار تولید محصولات نیز اندکی افزایشی گزارش شده و میزان سفارشات جدید و میزان فروش محصولات به نسبت ماه قبل کاهش یافته است. این امر در حالی رخ داده که قیمت خرید مواد اولیه و به تبع آن قیمت محصولات تولید شده نیز کاهش داشته است. بنابراین می توان چنین ارزیابی کرد که علیرغم آن که طرف عرضه در بازار ماشین سازی و لوازم خانگی قیمت های خود را بهبود داده اند ولی همچنان طرف تقاضای این محصولات به کاهش قیمت ها واکنشی نشان نداده اند.

تولید کنندگان این صنعت خود را قادر به تامین نیاز بازار داخل و حتی مازاد بر آن برای صادرات به کشورهای منطقه می دانند و کیفیت محصولات داخلی را مناسب ارزیابی می کنند. در چنین شرایطی ذایقه استفاده از محصولات خارجی مردم ایران در کنار افزایش قاچاق به علت ممنوعیت واردات محصولات این صنعت، جزو نگرانی های اصلی فعالان این حوزه عنوان شده است. از جمله راهکارهایی که برای حل این مشکل عنوان می شود برنامه های فرهنگی برای ترغیب مردم به کالاهای تولید ملی، کنترل قاچاق و جایگزینی واردات هوشمند به جای ممنوعیت واردات محصولات است.

صنایع کانی غیر فلزی

با توجه به آن که ساخت و ساز در وضعیت رکود قرار دارد و با پایان یافتن فصل تابستان بازسازی خانه ها نیز کمتر شده است، تقاضا برای گچ، سیمان، کاشی، سرامیک و ... که از مهمترین محصولات کانی غیر فلزی هستند به شدت در مهرماه کاهش یافته است (شاخص میزان سفارشات جدید ۳۵).

پیرو کاهش تقاضا برای این محصولات، تولیدات این دسته از صنایع کاهش (شاخص ۴۰)، موجودی انبار افزایش (شاخص ۶۰) و میزان فروش محصولات

آنها نیز کاهش داشته است (شاخص ۳۷/۵).

کاهش میزان سفارشات جدید و مقدار تولید محصولات با توجه به ضرایب بالای آنها در شامخ کل صنایع کانی های غیرفلزی (به ترتیب ۳۰ و ۲۵ درصد)، اثر گذاری بالایی در محاسبه عدد شامخ کل این گروه داشته است. حاصل، عدد ۴۴/۵ برای شامخ کل گروه صنایع کانی غیرفلزی در مهرماه ۱۳۹۸ بوده که نشان از بدتر شدن وضعیت این صنعت نسبت به ماه گذشته دارد.

در حالی که در تمامی گروه‌ها، قیمت محصولات تولیدی کاهش یافته و تنها در گروه صنایع کانی غیرفلزی، قیمت بدون تغییر باقی مانده است (شاخص ۵۰)، افت شدید میزان سفارشات جدید در این بخش (شاخص ۳۵)، منجر به آن شده است که شاخص مقدار تولید محصولات را در صنایع کانی غیرفلزی، پایین‌ترین شاخص در بین همه صنایع باشد (شاخص ۴۰).

از دلایل دیگر کاهش شدید میزان سفارشات جدید، تولید و فروش محصولات گروه صنایع کانی غیرفلزی، می‌توان به افزایش قیمت خرید مواد اولیه این گروه اشاره کرد (۵۵/۰). این در حالی است که قیمت مواد اولیه در دیگر گروه‌ها به صورت عمده با کاهش روبرو بوده است (غیر از صنایع غذایی و دسته سایر صنایع). همچنین موجودی مواد اولیه این محصولات اندکی کاهش یافته است (۴۵/۰) که همگی آنها نشان از رکود این صنعت دارد.

در خصوص انتظارات تولید در ماه آینده، تعداد فعالان اقتصادی خوش‌بین به آینده نسبت به ماه قبل کاهش نشان می‌دهد زیرا انتظارات آنها در ماه‌های قبل به طور عملی محقق نشده است (شاخص ۵۲/۵).

با توجه به آن که شامخ گروه صنایع کانی غیرفلزی کمترین عدد شامخ را در بین صنایع مختلف در مهرماه ۹۸ داشته و همچنین ضریب اهمیت بالای این گروه در بین صنایع دیگر (۱/۰۰)، تاثیر آن بر شامخ کل قابل توجه بوده است.

صنایع فلزی

در گزارش مهرماه صنایع فلزی همانند شهریورماه، تغییر قابل توجهی در شرایط کلی صنعت مشاهده نمی‌شود. مقدار تولید محصولات، میزان سفارشات جدید و میزان فروش محصولات به نسبت ماه قبل به میزان کمی کاهش یافته است. به طور کلی در صنایع فلزی شاخص‌های مقدار تولید محصولات، میزان سفارشات جدید و میزان فروش محصولات در ماه‌های پایانی سال ۹۷ و آغازین سال ۹۸ در شرایط بهتری به نسبت ماه‌های اخیر ارزیابی شد (موارد استثنا در تمامی شاخص‌های مذکور گزارش فروردین و اردیبهشت ماه بوده که در فروردین کاهش شدید و در اردیبهشت افزایش شدید مشاهده شده است). این امر در حالی رخ داده است که روند به شدت افزایشی قیمت خرید مواد اولیه و به تبع آن قیمت محصولات تولید شده از آذر ۹۷ تا تیر امسال معکوس شده است. علی‌رغم موارد ذکر شده، انتظارات فعالان این حوزه در ارتباط با تولیدشان در ماه آینده در طی ۷ ماه گذشته مثبت گزارش شده است که در عمل محقق نشده است.

به منظور بهتر شدن شرایط کلی این صنعت لازم است که تقاضا برای محصولات این صنعت افزایش یابد. صنعت برق و مخابرات، مسکن، تولید خودرو، صنایع لوازم خانگی، صنعت هوانوردی و سایر موارد حمل و نقل از تقاضا کنندگان محصولات صنایع فلزی هستند که خود از شرایط مناسبی برخوردار نیستند. از طرفی به علت تحریم‌های خارجی و همچنین محدودیت‌های صادراتی داخلی دسترسی به بازارهای بین‌المللی نیز برای صادرکنندگان این صنعت دشوار شده است.

شایان ذکر است تحلیلی که برای صنایع فلزی عنوان شد در رابطه با بخش خصوصی فعال در این صنعت است. با توجه به فراوانی شرکت‌های دولتی و شبه‌دولتی در این صنعت و سهم بالای این شرکت‌ها از تولید و بازار محصول، به واسطه حمایت‌های دولتی و بعضاً ارتباطات با قدرت و نفوذ سیاسی بالا، آنها شرایط متفاوتی از سایر فعالان بخش خصوصی را تجربه می‌کنند.

صنایع غذایی

بر اساس گزارش شامخ شرایط کلی صنایع غذایی در مهرماه تغییر محسوسی نکرده است. در طرف عرضه محصولات غذایی، مقدار تولید محصولات به میزان ناچیز بهبود و موجودی محصول در انبار به میزان قابل توجهی افزایش یافته است. در حالی که در مقابل و طرف تقاضا میزان سفارشات جدید و میزان تقاضای محصولات کاهش یافته است. افزایش قیمت محصولات تولیدی این صنعت در اوایل امسال به علت خروج محصولات از شمول ارز دولتی و در مقابل کاهش قدرت خرید مردم سبب کاهش تقاضا برای این محصولات طی ماه‌های گذشته شده است. با توجه به آن که شواهد موجود خبر از خارج شدن تعداد بیشتری از محصولات این صنعت از لیست ارز دولتی می‌دهد و همچنین برنامه‌های جامعی برای بهبود قدرت خرید مردم توسط دولت مردان معرفی نشده است، به نظر می‌رسد این روند ادامه داشته و طی ماه‌های آتی نیز در شرایط کلی صنایع غذایی تغییر محسوسی رخ ندهد.

در حال حاضر فعالان این حوزه در حال تولید با ظرفیتی قریب به ۵۰ درصد هستند و نیاز آن‌ها به سرمایه در گردش به علت کاهش تقاضا و خروج محصولات از شمول ارز دولتی تقریباً دو برابر شده است. در چنین شرایطی برنامه‌های بازتوزیعی درآمدی با هدف بهبود قدرت خرید مردم، حمایت دولت در جهت افزایش سرمایه در گردش تولید کنندگان و همچنین افزایش صادرات این محصولات می‌تواند در جهت بهبود صنعت غذایی مثرتر باشد.

صنایع شیمیایی

شامخ کل گروه صنایع شیمیایی نشان از تقلیل بهبود در وضعیت عمومی این صنعت در مهرماه نسبت به ماه گذشته دارد (۵۴/۳). عمده محصولات تولیدی این صنایع شامل محصولات پتروشیمی، دارویی، بهداشتی، آرایشی، شوینده، انواع رنگ، جلا و چسب، مواد شیمیایی و پلیمری، انواع کود و ... می‌باشد.

با توجه به آن که مواد اولیه تولید این دسته از محصولات برگرفته از فرآورده‌های نفت و گاز است و قیمت خرید فرآورده‌های نفت و گاز در مهرماه ۹۸ از کاهش چشمگیری برخوردار بوده است (شاخص ۲۶/۹)، قیمت خرید مواد اولیه و قیمت محصولات تولید شده صنایع شیمیایی نیز کاهش یافته است (به ترتیب شاخص ۴۵/۳ و ۳۹/۸). به دنبال کاهش قیمت تولیدات، میزان سفارشات جدید و میزان تولید اندکی افزایش داشته است (به ترتیب شاخص ۵۱/۶ و ۵۳/۹). این افزایش تولید محصولات شیمیایی با توجه به میزان فروش به نسبت ثابت (شاخص ۵۰/۸) و کاهش صادرات (شاخص ۴۴/۵)، منجر به افزایش موجودی محصول (انبار) در این ماه در مقایسه با ماه گذشته شده است (۵۶/۳).

با توجه به ثبات موجودی مواد اولیه (۵۰/۸) و افزایش اندک موجودی انبار محصول (۵۶/۳)، مصرف حامل‌های انرژی در این صنایع به میزان جزئی افزایش یافته است (۵۱/۶).

زیرشاخص سرعت انجام و تحویل سفارش در صنایع شیمیایی با عدد ۶۰/۲ نشان از تحویل سریع‌تر سفارشات شرکت‌های این صنایع به مشتریان در مقایسه با ماه قبل دارد. این امر را می‌توان به افزایش بکارگیری نیروی کار نسبت داد (شاخص ۵۶/۳).

لازم به ذکر است که ضریب اهمیت این صنعت در شامخ کل ۰/۱۵ است و به همین دلیل بهبود هرچند اندک شامخ این صنعت در محاسبه شامخ کل، تاثیرگذار است.

چوب کاغذ و مبلمان

وضعیت کلی صنایع چوب و مبلمان در مهرماه با عدد شامخ ۵۰ تفاوت چندانی با ماه گذشته نداشته است. مقدار تولید محصولات با عدد شامخ ۴۵/۲۴ و میزان سفارشات جدید با عدد شامخ ۴۲/۸۶ نشان دهنده مساعد نبودن فضای حاکم بر این صنایع است. کاهش میزان سفارشات جدید (با عدد شامخ ۴۲/۸۶)، افزایش موجودی مواد اولیه (با عدد شامخ ۵۷/۱۴) و کاهش میزان فروش محصولات (با عدد شامخ ۴۲/۸۶) علی‌رغم کاهش شدید قیمت محصولات تولید شده (با عدد شامخ ۲۶/۱۹) نشان دهنده رکود عمیق در این صنعت است. در واقع بازار این صنایع برخلاف انتظار افزایش تقاضا در آغاز سال جدید تحصیلی در مهرماه، حرکت کرده و حتی افزایش مصرف کاغذ نتوانسته تاثیری در کاهش رکود کلی این صنعت داشته باشد. اگرچه شرایط خاص مهرماه و فروکش کردن تب جابه‌جایی منازل و خرید و فروش‌های مرتبط با این جابه‌جایی‌ها در کاهش تقاضای این بخش به ویژه مبلمان بی‌تاثیر نیست، اما به نظر می‌رسد چالش اصلی، مسئله کاهش تمایل و قدرت خرید مردم باشد که سبب شده تا علی‌رغم کاهش چشمگیر قیمت محصولات، همچنان تقاضای مؤثر برای این محصولات اندک و ناکافی باشد. مسئله تامین مواد اولیه نیز همچون گذشته دامن‌گیر تولیدکنندگان بوده و اغلب از نبود و یا گرانی مواد اولیه گله‌مند هستند. علاوه بر آن تحریم‌ها سبب شده تا ورود ماشین‌آلات جدید بسیار هزینه‌بر و یا غیرممکن باشد که این مسئله عاملی برای کاهش کیفیت محصولات تولیدی و در نتیجه دامن زدن به رکود شده است. لذا با توجه به ظرفیت‌های عظیم این صنعت در اشتغال‌زایی و ایجاد درآمد نیاز است که دولت توجه بیشتری را صرف حمایت از تولیدکنندگان در این بخش نماید.

وسایل نقلیه و قطعات وابسته

در حالی که گزارش شهریور ماه این صنعت حاکی از بهبود اندک در این ماه به نسبت مردادماه بود و انتظارات مثبت فعالان این حوزه (انتظار افزایش تولید در نیمه دوم سال) سیگنال مثبتی به وضعیت این صنعت در ماه اول پاییز می‌داد ولی گزارش شامخ مهرماه وسایل نقلیه و قطعات وابسته حاکی از عدم تغییر و حتی تا حدودی بدتر شدن شرایط کلی صنعت در مهرماه به نسبت شهریور ماه دارد. مقدار تولید محصولات به نسبت ماه قبل تغییری نکرده است و میزان سفارشات جدید اندکی کاهش یافته است. مشکل موجودی مواد اولیه در صنعت همچنان به قوت خود باقی و حتی شدت یافته است به گونه‌ای که برای یازدهمین ماه پی‌درپی فعالان این حوزه موجودی مواد اولیه را به نسبت ماه قبل در شرایط بدتر ارزیابی کردند. ضمن آن که طی این دوره قیمت خرید مواد اولیه همواره به نسبت ماه قبل در حال افزایش گزارش شده است. علی‌رغم وجود مشکل بزرگ تامین مواد اولیه فعالان این حوزه همچنان دارای انتظارات مثبت تولید در ماه آینده هستند. در واقع طی ۷ ماه گذشته فعالان حوزه وسایل نقلیه و قطعات وابسته دارای دید مثبت به تولید خود در ماه آتی بوده‌اند. کمترین میزان انتظارات تولید در ماه آینده مربوط به تیرماه است که با توجه به تعطیلات تابستانی این صنعت در مردادماه قابل توجهی می‌باشد. شرایط نامناسب صنعت وسایل نقلیه و قطعات وابسته بر کسی پنهان نیست. این صنعت نتوانسته علیرغم انواع حمایت‌های دولت‌ها و تحمیل هزینه‌های بسیار به مصرف‌کنندگان طی دهه‌های گذشته جایگاه مناسب خود را در اقتصاد ایران پیدا کند.

در حال حاضر راه حل مشکلات این صنعت از نظر هم قطعه‌سازان و هم خودروسازان اعطای تسهیلات با شرایط مناسب عنوان می‌شود. این درحالی است که مشخص نیست دو غول انحصاری این صنعت یعنی ایران خودرو و سایپا (که چندی پیش به علت زیان انباشته ورشکسته اعلام شده بودند) بتوانند در باز پرداخت بدهی‌های خود موفق باشند (ولو با ارزیابی مجدد دارایی‌هایشان). لذا به نظر می‌رسد که مشکلات این صنعت چنان بزرگ و پیچیده هستند که تکرار راه حل‌های گذشته نظیر ارائه تسهیلات نتواند جز هدررفت منابع همانند آنچه در گذشته رخ داده است، گره‌ای از مشکلات این صنعت بگشاید. بنابراین لازم است نجات این صنعت چاره‌ای اساسی اندیشیده شود.

پوشاک و چرم

به اذعان فعالان صنعت پوشاک و چرم و به دنبال بهبود جزئی در شهریور، وضعیت این صنعت در مهرماه نیز دوباره بهبود اندکی داشته (با عدد شامخ ۵۸/۷۵) و افزایش میزان سفارشات جدید (با عدد شامخ ۵۸/۳۳) و سرعت انجام و تحویل سفارش (با عدد شامخ ۷۵) بیشترین تاثیر را در این روند داشته‌اند. از سوی دیگر عدم تغییر مقدار تولید محصولات، موجودی مواد اولیه و میزان فروش محصولات (همگی با عدد شامخ ۵۰) در کنار بهبود انتظارات

تولید در ماه آینده (با عدد شامخ ۷۵) حاکی از وجود یک تصویر مثبت از وضعیت صنعت و انتظار افزایش تقاضا در ماه‌های آتی است. اگرچه علی‌رغم کاهش قیمت محصولات تولید شده (با عدد شامخ ۳۳/۳۳)، کم شدن قدرت خرید مردم به دلیل شرایط نامساعد اقتصادی همچنان از نگرانی‌های اصلی فروشندگان محصولات پوشاک و چرم است؛ اما می‌توان گفت ورود به ماه‌های سرد سال و انتظار افزایش تقاضای لباس و کفش زمستانی در ایجاد انتظارات مثبت تولیدی مؤثر بوده است. به علاوه بهبود میزان صادرات (با عدد شامخ ۵۸/۳۳) می‌تواند نشان‌دهنده اثربخش بودن حمایت‌های انجام شده در بخش پوشاک و چرم باشد که توانسته تا حدی وضعیت صادرات را بهبود بخشد. ممنوعیت واردات کفش و برنامه‌ریزی برای نوسازی ماشین‌آلات در بخش چرم و نیز مبارزه با قاچاق در بخش پوشاک و فراهم آمدن فرصت مناسب برای رونق صنعت پوشاک داخلی، از جمله عوامل مؤثر در بهبود هر چند اندک در وضعیت این صنعت است. مسئله مهم در رابطه با صنعت پوشاک، بحث قاچاق مدیریت شده (نصب لیبل پوشاک داخلی بر روی پوشاک قاچاق) است که نیازمند نظارت جدی‌تر در این زمینه به ویژه در مناطق آزاد است. همچنین تامین مواد اولیه و بهبود محیط کسب و کار از الزامات جدی در مسیر حمایت از صنعت پوشاک و چرم داخلی است که توجه جدی‌تر مسئولین این امر را طلب می‌کند.

معرفی طرح شامخ (شاخص مدیران خرید)

از میان شاخص‌های متنوع و گوناگون اقتصادی که توسط کشورها و سازمان‌های بین‌المللی انتشار می‌یابند، شاخص Purchasing Manager's Index (PMI)، که در فارسی به اختصار شامخ نامگذاری شده است، یکی از مهم‌ترین شاخص‌های اقتصادی است که مورد پذیرش اکثر کشورهای توسعه‌یافته قرار دارد. در حال حاضر شاخص شامخ برای حدود ۲۹۰۰۰ بنگاه بخش خصوصی در بیش از ۴۰ کشور دنیا محاسبه و منتشر می‌شود. این شاخص که بر اساس پایش پرسشنامه‌ای به دست می‌آید، بینش آنی و تصویر سریعی از شرایط اقتصاد کلان به‌ویژه وضعیت رونق و رکود در بخش‌های صنعت و خدمات ارائه می‌دهد. ویژگی‌های این شاخص عبارتند از:

- ✓ داده‌های شامخ به صورت ماهانه در روزهای ابتدایی ماه و پیش از انتشار داده‌های رسمی منتشر می‌شود.
- ✓ شامخ، امکان مقایسه مستقیم بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه از طریق تولید داده‌های استاندارد شده را فراهم می‌سازد.
- ✓ داده‌ها در شامخ بر اساس مستندات واقعی کسب‌وکارها و نه بر اساس نظرات شخصی و حدس مدیران جمع‌آوری می‌شوند.
- ✓ به‌صورت مستمر و دقیق توسط بازارهای مالی، بانک‌های مرکزی، مراکز تصمیم‌گیری اقتصادی و رسانه‌ها در جهان پیگیری می‌شود.

در طرح شامخ، از پاسخ‌دهندگان خواسته می‌شود به ۱۲ پرسش مطرح‌شده در قالب سه معیار وضعیت نسبت به ماه پیش (بهرتر شده، بدتر شده و یا تغییری نکرده است)، پاسخ دهند. در صورت انتخاب گزینه بیشتر از ماه قبل: عدد ۱، گزینه بدون تغییر: عدد ۰/۵ و گزینه کمتر از ماه قبل: عدد صفر برای آن پرسش ثبت می‌شود. مجموع حاصل ضرب درصد پاسخگویان به هریک از گزینه‌ها در عدد همان گزینه، مبین عدد شامخ در آن پرسش است. در نهایت معیار سنجش این شاخص عددی بین ۰ تا ۱۰۰ است. عدد ۰ و ۱۰۰ به ترتیب به معنای آن است که ۱۰۰ درصد پاسخگویان گزینه "بدتر شده است" و "بهرتر شده است" را انتخاب نموده‌اند، عدد ۵۰ نشان‌دهنده عدم تغییر وضعیت نسبت به ماه قبل، بالای ۵۰ نشانه بهبود وضعیت نسبت به ماه قبل و زیر ۵۰ به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به ماه قبل است. بر این اساس، چنانچه عدد محاسبه‌شده زیر ۵۰ باشد، اما از عدد محاسبه‌شده ماه قبل بیشتر باشد، نشان می‌دهد که سرعت بدتر شدن وضعیت، کاهش یافته است. در مقابل، چنانچه عدد محاسبه‌شده بالای ۵۰ باشد اما از عدد ماه قبل کمتر باشد، نشان می‌دهد که سرعت بهبود وضعیت در مقایسه با ماه قبل، کاهش یافته است.

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، با انجام بررسی‌های لازم، برای نخستین بار در مهرماه ۱۳۹۷ به اجرای طرح شامخ پرداخته و این شاخص را برای بخش صنعت ارائه کرده است. پرسشنامه الکترونیکی شامخ در انتهای هر ماه توسط حدود ۴۰۰ کارگاه صنعتی فعال و بزرگ که سهم عمده‌ای در اشتغال، تولید و ایجاد ارزش افزوده اقتصادی در صنعت کشور دارند، تکمیل می‌شود. در این طرح بنگاه‌ها با استفاده از طبقه‌بندی بین‌المللی کلیه فعالیت‌های اقتصادی (ISIC.Rev4) در ۱۲ گروه صنعتی به شرح زیر طبقه‌بندی و از آنها آمارگیری اینترنتی به عمل می‌آید: ۱- صنایع غذایی، ۲- صنایع نساجی، ۳- صنایع پوشاک و چرم، ۴- صنایع شیمیایی، ۵- صنایع فلزی، ۶- صنایع لاستیک و پلاستیک، ۷- صنایع ماشین‌سازی و لوازم خانگی، ۸- صنایع فرآورده‌های نفت و گاز، ۹- صنایع کانی غیرفلزی، ۱۰- صنایع تولید وسایل نقلیه و قطعات وابسته، ۱۱- صنایع چوب، کاغذ و مبلمان و ۱۲- سایر صنایع. پرسشنامه شامخ شامل ۱۲ پرسش است. برای طراحی پرسشنامه و وزندهی به ۵ پرسش اصلی در محاسبه عدد شامخ بخش صنعت در اتاق ایران، از رویکردهای بین‌المللی با کمی تعدیل به صورت زیر استفاده شده است:

برای طراحی پرسشنامه و وزندهی به ۵ پرسش اصلی در محاسبه عدد شاخص بخش صنعت در اتاق ایران، از رویکردهای بین‌المللی با کمی تعدیل به صورت زیر استفاده شده است:

۱. مقدار تولید محصولات (پرسش اصلی با ضریب ۰.۲۵٪)
۲. میزان سفارشات جدید (پرسش اصلی با ضریب ۰.۳۰٪)
۳. سرعت انجام و تحویل سفارش (پرسش اصلی با ضریب ۰.۱۵٪)
۴. موجودی مواد اولیه (پرسش اصلی با ضریب ۰.۱۰٪)
۵. میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی (پرسش اصلی با ضریب ۰.۲۰٪)
۶. قیمت خرید مواد اولیه
۷. موجودی محصول نهایی در انبار
۸. میزان صادرات کالا
۹. قیمت محصولات تولیدشده
۱۰. مصرف حامل‌های انرژی
۱۱. میزان فروش محصولات
۱۲. انتظارات تولید در ماه آینده

جدول ۲: وضعیت شاخص‌های صنایع منتخب از نگاه طرح شاخص مدیران خرید - مهر ۱۳۹۸

شاخص	صنایع لاستیک و پلاستیک	صنایع فرآورده‌های نفت و گاز	صنایع نساجی	ماشین‌سازی و لوازم خانگی	صنایع فلزی	صنایع کانی غیر فلزی	صنایع فلزی	صنایع غذایی	صنایع شیمیایی	چوب، کاغذ و مبلمان	وسایل نقلیه و قطعات وابسته	پوشاک و چرم	سایر صنایع
شاخص گروه	۵۲.۳	۵۰.۴	۴۵.۴	۵۱.۳	۴۴.۵	۵۱.۳	۵۲.۸	۵۴.۳	۵۰.۰	۴۷.۹	۵۸.۸	۵۲.۵	
مقدار تولید محصولات	۴۵.۸	۴۴.۲	۴۶.۴	۵۱.۵	۴۰.۰	۴۸.۳	۵۳.۵	۵۳.۹	۴۵.۲	۵۰.۰	۵۰.۰	۵۷.۱	
میزان سفارشات جدید	۴۵.۸	۴۶.۲	۲۸.۶	۴۷.۱	۳۵.۰	۴۷.۵	۴۵.۳	۵۱.۶	۴۲.۹	۴۷.۱	۵۸.۳	۴۲.۹	
سرعت انجام و تحویل سفارش	۵۸.۳	۵۵.۸	۵۳.۶	۶۱.۸	۶۰.۰	۶۰.۰	۶۵.۱	۶۰.۲	۶۴.۳	۵۲.۹	۷۵.۰	۵۰.۰	
موجودی مواد اولیه	۶۶.۷	۵۹.۶	۵۰.۰	۴۴.۱	۴۵.۰	۴۶.۷	۴۶.۵	۵۰.۸	۵۷.۱	۳۸.۶	۵۰.۰	۶۴.۳	
میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی	۵۸.۳	۵۵.۸	۶۰.۷	۵۲.۹	۵۲.۵	۵۶.۷	۵۷.۰	۵۶.۳	۵۲.۴	۴۷.۱	۶۲.۵	۵۷.۱	
قیمت خرید مواد اولیه	۳۷.۵	۳۴.۶	۳۹.۳	۴۴.۱	۵۵.۰	۴۲.۵	۵۷.۰	۴۵.۳	۴۲.۹	۵۱.۴	۳۳.۳	۵۷.۱	
موجودی محصول (انبار)	۷۹.۲	۴۴.۲	۵۳.۶	۵۵.۹	۶۷.۵	۴۹.۲	۶۵.۱	۵۶.۳	۵۰.۰	۴۴.۳	۵۸.۳	۶۴.۳	
میزان صادرات کالا	۴۱.۷	۳۸.۵	۵۰.۰	۴۵.۶	۴۷.۵	۴۵.۸	۴۴.۲	۴۴.۵	۴۷.۶	۴۸.۶	۵۸.۳	۵۰.۰	
قیمت محصولات تولیدشده	۴۱.۷	۲۶.۹	۳۹.۳	۳۶.۸	۵۰.۰	۴۱.۷	۴۴.۲	۳۹.۸	۲۶.۲	۴۵.۷	۳۳.۳	۴۲.۹	
مصرف حامل‌های انرژی	۶۶.۷	۴۲.۳	۵۳.۶	۵۲.۹	۵۲.۵	۵۰.۰	۵۳.۵	۵۱.۶	۴۵.۲	۵۱.۴	۵۰.۰	۷۸.۶	
میزان فروش محصولات	۳۳.۳	۳۶.۵	۳۲.۱	۴۷.۱	۳۷.۵	۴۷.۵	۴۴.۲	۵۰.۸	۴۲.۹	۴۱.۴	۵۰.۰	۳۵.۷	
انتظارات تولید در ماه آینده	۷۰.۸	۶۱.۵	۵۳.۶	۷۲.۱	۵۲.۵	۶۳.۳	۵۸.۱	۶۷.۲	۶۴.۳	۵۷.۱	۷۵.۰	۵۷.۱	